

COVID-19: Αξιολόγηση και αντιμετώπιση των ασθενών με εμμένοντα συμπτώματα μετά από οξεία λοίμωξη από τον ιό SARS-CoV-2

Στις 8 Ιουνίου 2021 το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Λοιμώξεων της Αμερικής (CDC) ανέφερε ότι περισσότεροι από 140 εκατομμύρια Αμερικανοί εμβολιάστηκαν πλήρως, νούμερο που αντιστοιχεί σε ποσοστό 42% του συνολικού πληθυσμού, 50% του πληθυσμού ηλικίας μεγαλύτερης των 12 ετών, 53% του πληθυσμού ηλικίας άνω των 18 ετών και 75% των πολιτών άνω των 75 ετών. Με τη συνεχή αύξηση των εμβολιασμών ο ρυθμός του ποσοστού λοίμωξης και των εισαγωγών λόγω COVID-19 μειώνονται συνεχώς στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η ζωή ξεκινά να επανέρχεται στην κανονικότητα για τους περισσότερους πολίτες. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι η επάνοδος στην κανονικότητα δεν ισχύει για ολόκληρο τον πλανήτη. Η παγκόσμια κοινότητα οφείλει να αναγνωρίσει ότι η πανδημία δε θα τελειώσει αν δεν εξαλειφθεί παντού. Επιπλέον είναι σημαντικό να αναγνωρίσει κανείς ότι η ζωή δεν επανήλθε στους κανονικούς ρυθμούς για όσους έχασαν κάποιον οικείο τους ή για όσους επιβίωσαν από την οξεία λοίμωξη και συνεχίζουν να έχουν σημαντικά προβλήματα υγείας. Οι Ιατροί της Θεραπευτικής Κλινικής της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, **Θεοδώρα Ψαλτοπούλου, Ελένη Κορομπόκη, Μαρία Γαβριατοπούλου** και **Θάνος Δημόπουλος** (Πρύτανης ΕΚΠΑ), συνοψίζουν σχετικά δεδομένα.

Οι γνώσεις πάνω στη νόσο COVID-19 αυξάνονται ταχέως και έχει σημειωθεί μέχρι στιγμής τεράστια πρόοδος από τη έναρξη της πανδημίας. Αρχικά αναφέρθηκαν τα επιστημονικά δεδομένα για την οξεία νόσο COVID-19 και στη συνέχεια η ανάπτυξη των κλινικών μελετών και η έγκριση των εμβολίων. Επιπλέον περιεγράφηκαν και αναφέρθηκαν οι επιπτώσεις της νόσου Covid-19 και τα εμμένοντα συμπτώματα σε μια μερίδα ασθενών. Στο έγκριτο περιοδικό *Annals of Internal Medicine* αναφέρεται ότι ένα 10% των αναρρωσάντων από νόσο COVID-19 αναφέρει εμμένοντα συμπτώματα τα οποία αφορούν 17 εκατομμύρια ασθενείς παγκοσμίως. Το γεγονός αυτό οδήγησε το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Λοιμώξεων (CDC) να αναπτύξει οδηγίες σχετικά με διάγνωση, αξιολόγηση και διαχείριση των ασθενών με εμμένοντα συμπτώματα. Η συνεχής συλλογή κλινικών δεδομένων αλλά και αναγκαιότητα επιδημιολογικών μελετών και η αναγνώριση των παραγόντων κινδύνου είναι καίριας σημασίας για τη χαρτογράφηση του post Covid ή long Covid συνδρόμου, που χαρακτηρίζεται από εμμένοντα συμπτώματα από διαφορετικά συστήματα και όργανα του ανθρώπινου οργανισμού. Λόγω της κυμαινόμενης έντασης αλλά και της ποικιλίας των συμπτωμάτων που μπορεί αν ακολουθήσουν μετά την οξεία φάση της νόσου COVID-19, ερευνητές από όλο τον κόσμο επισημαίνουν την αναγκαιότητα της αντιμετώπισης με διεπιστημονική προσέγγιση από ομάδα επαγγελματιών υγείας. Ιδανικά η παρακολούθηση ασθενών με εμμένοντα συμπτώματα μετά από την οξεία φάση της νόσου Covid -19 θα πρέπει να γίνεται σε συνεργασία με τους γιατρούς της πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Επιπλέον όπως η πρόληψη και αντιμετώπιση της οξείας φάσης της νόσου εξελίσσεται συνεχώς με νέες επιστημονικές ανακαλύψεις και διαρκώς αυξανόμενα δεδομένα, το ίδιο θα πρέπει να συμβεί με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της εμμένουσας συμπτωματολογίας. Διακεκριμένοι επιστήμονες από τις Ηνωμένες Πολιτείες καταλήγουν στα εξής τρία σημεία σε σχέση με τη διαχείριση του long COVID-19 συνδρόμου: Πρώτον, η απουσία αντικειμενικών ευρημάτων από την κλινική εξέταση και τον εργαστηριακό έλεγχο δεν πρέπει να υποτιμά τα συμπτώματα που αναφέρουν οι ασθενείς. Δεύτερον, η ιατρική κοινότητα πρέπει να διδαχθεί από την εμπειρία από μεταλοιμώδη συμπτώματα μετά από άλλες ιογενείς λοιμώξεις όπως το σύνδρομο χρόνιας κόπωσης ή η μυαλγική εγκεφαλομυελίτιδα και να αποφεύγει κλινικές προσεγγίσεις οι οποίες έχουν περισσότερη

πιθανότητα να βλάψουν παρά να ωφελήσουν τους ασθενείς. Τέλος, οι καλά συντονισμένες διεπιστημονικές προσπάθειες είναι μείζονος σημασίας τόσο για την κλινική αντιμετώπιση όσο και για την κατανόηση της παθοφυσιολογίας και επιδημιολογίας του συνδρόμου που συνοδεύει την οξεία φάση της νόσου COVID-19 προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική διαχείριση της εμμένουσας συμπτωματολογίας επομένως εξασφάλιση ψυχοσωματικής υγείας και βέλτιστης ποιότητας ζωής για τους ασθενείς.